

[Justitsministeren]

For det andet, og det er også en bemærkning til fru Inger Stilling Pedersen, er kravet om militær værnepligtstjeneste ikke i Danmark som nogle andre steder ubetinget, forstået på den måde, at hvis man ikke vil være soldat, er der ikke andet alternativ end at afsone. Vi har netop ordningen med civilt arbejde. Man må dog stille sig selv spørgsmålet: Hvilke væsentlige religiøse og holdningsmæssige forskelle kan der være på indholdet af selve tjenesten? Vi har netop den ordning for at tilgodese en række af de holdningsmæssige, principielle synspunkter, som fru Inger Stilling Pedersen gjorde gældende, og derfor mener jeg også, det må være rigtigt, at vi fastholder ordningen, som den er.

Fru Dorte Bennedsen stillede spørgsmålet om samtykke, og det tror jeg decideret egner sig til en grundig drøftelse i udvalget. Som jeg var inde på før, tror jeg i virkeligheden ikke, vi er voldsomt uenige, men det vil jeg godt vende tilbage til. Fru Dorte Bennedsen bad mig også bekræfte, at Direktoratet for Kriminalforsorgen er omhyggeligt, når det sikrer sig overholdelse af vilkår, og det kan jeg fuldt ud bekræfte. Mit svar drejede sig mere om, hvad der ville ske, hvis der alligevel skete en vilkårsovertrædelse. Hertil må man sige, som det også fremgår af forslaget, at der så er tale om en skærpende omstændighed.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Lovforslagets overgang til anden behandling

vedtoges uden afstemning.

Første næstformand (Henning Rasmussen):

Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til Retsudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

4) Første behandling af lovforslag nr. L 50:

Forslag til lov om ændring af lov om svangerskabsafbrydelse.

Af Kofod-Svendsen (KRF) m.fl.

(Fremsat 10/10 91).

Lovforslaget sættes til forhandling.

Forhandling**Justitsministeren (Engell):**

Forslaget går ud på, at loven om svangerskabsafbrydelse ændres på tre punkter.

For det første skal adgangen til at foretage abort af lægelige grunde efter den 12. svangerskabsuge og uden samrådstilladelse begrænses, for det andet foreslår man, at sammensætningen af samrådene og ankenævnet ændres, sådan at disse organer udvides med yderligere to medlemmer, og for det tredje foreslår Kristeligt Folkeparti en udvidelse af den obligatoriske vejledning for de abortsøgende kvinder.

Jeg vil godt som indledning slå fast, at der efter min opfattelse ikke er behov for at ændre den gældende lov om svangerskabsafbrydelse.

Før jeg kommenterer de enkelte punkter i forslaget, tror jeg, at det vil være gavnligt at gøre rede for nogle faktiske forhold, som jeg mener at vi skal være opmærksom på, når vi diskuterer disse ting.

I 1990 blev der foretaget 20.500 provokerede aborter. Af disse blev ca. 20.000 foretaget inden udløbet af den 12. svangerskabsuge, og det vil sige inden for det tidsrum, hvor kvinderne har ret til at få foretaget abort. Knap 500 af de provokerede aborter blev efter samrådstilladelse foretaget efter den 12. svangerskabsuge. Samrådet kan f.eks. give tilladelse, såfremt der er fare for, at barnet vil få en alvorlig legemlig eller sjælelig lidelse.

Endelig blev der i 1990 uden samrådstilladelse foretaget 15 abortindgreb efter 12. svangerskabsuge.

Med hensyn til det første punkt i forslaget om begrænsning i adgangen til at foretage en abort af lægelige grunde efter den 12. svangerskabsuge er det således, at lægerne i dag uden samrådstilladelse kan tillade abort, hvis indgrebet er nødvendigt for at afværge fare for kvindens liv eller for en alvorlig forringelse af hendes legemlige eller sjælelige helbred og denne fare udelukkende og ganske overvejende er lægeligt begrundet. Kristeligt Folkeparti vil begrænse denne ret, således at lægerne kun kan imødekomme en kvindes ønske om abort efter 12. svangerskabsuge i det tilfælde, hvor

[Justitsministeren]

indgrebet er nødvendigt for at redde kvindens liv.

Efter min opfattelse er der ikke godtgjort noget behov for en sådan begrænsning af lægernes kompetence. Der er på årsplan meget få aborter, der foretages under henvisning til dette medicinske kriterium. Som jeg allerede har redegjort for, var tallet altså 15 i 1990. I nogle af disse 15 tilfælde foretoges indgrebet for at afværge fare for kvindens liv, altså tilfælde, hvor der måske også efter de kriterier, som Kristeligt Folkeparti foreslår, ville kunne foretages abort uden samrådstilladelse. Vi taler altså om mindre end 15 tilfælde om året, hvor lægerne i dag tillader abort på grund af kvindens dårlige helbredstilstand, og hvor forslagsstillerne ønsker kompetencen overført til samråd.

Sundhedsministeriet har oplyst, at de aborter, der foretoges uden samrådstilladelse i 1990 på grund af kvindens dårlige helbredstilstand, bl.a. drejede sig om tilfælde af ondartede kræftlidelser, hjertesygdomme, alvorlige komplikationer i selve svangerskabet og tilfælde, hvor kvinden var psykotisk.

Jeg vil godt gentage, at forslagsstillerne efter min opfattelse ikke har godtgjort noget behov for den ændring, de foreslår. De oplysninger, som jeg er fremkommet med henholdsvis om antallet af aborter efter det medicinske kriterium og om de sygdomstilfælde, hvor aborttilladelse er givet, kan heller ikke begrunde den ændring, der foreslås.

Kristeligt Folkeparti synes efter bemærkningerne til forslaget at mene, at en læge alene på baggrund af en mistanke om misdannelser hos barnet kan foretage en abort efter 12. svangerskabsuge uden samrådstilladelse, men det er ikke rigtigt. Den lægelige indikation efter § 2 vedrører alene hensynet til kvinden. Ønskes der en abort under henvisning til, at der er fare for, at barnet vil få en alvorlig legemlig eller sjælelig lidelse, er det et spørgsmål, der afgøres af samrådet. I 1990 blev der efter samrådstilladelse foretaget ca. 80 indgreb med denne begrundelse.

Lad mig til sidst vedrørende dette punkt oplyse, at jeg har indhentet en udtalelse fra Ankenævnet vedrørende Svangerskabsafbrydelse, der heller ikke mener, at der er behov for en ændring, som det foreslås.

Med hensyn til det andet punkt i forslaget, vedrørende udvidelsen af antallet af medlem-

mer i samrådene, er det sådan, at disse i øjeblikket består af tre medlemmer, hvoraf den ene har en juridisk eller social uddannelse og de to øvrige er speciallæger. Også ved ankenævnets behandling af sagerne deltager tre medlemmer, og her er der krav om, at det ikke-lægelige medlem skal være jurist.

Efter forslaget skal antallet af medlemmer i samråd og ankenævn udvides til fem. Det foreslår Kristeligt Folkeparti, og man siger, at de to nye medlemmer skal udpeges af amtsrådet og skal have dokumenteret en særlig indsigt i de etiske og menneskelige spørgsmål, foretagelse af en abort rejser. Jeg mener ikke, at der er behov for en sådan udvidelse. Når samrådene træffer deres afgørelser, sker det efter lovens § 3, der opregner nogle nærmere angivne betingelser for, at abort tillades, og disse betingelser er helt overvejende af medicinsk, juridisk og social karakter, og derfor er der ikke behov for at udvide disse organer med den foreslåede sagkundskab.

Man skal også i den forbindelse være opmærksom på, at medlemmerne i både samrådet og ankenævnet har en vetoret, idet tilladelse til abort kræver enstemmighed, og det må nødvendigvis ses i sammenhæng med det vage og løse kriterium, hvor man siger: »... dokumenterer en særlig indsigt i etiske og menneskelige spørgsmål«. Det er altså efter forslaget det kriterium, som disse ekstra medlemmer skal udpeges efter.

Jeg mener, det vil skabe usikkerhed, når vi ikke rigtig ved, hvad det er for mennesker, vi udstyret med vetoret, og ankenævnet mener heller ikke, at der er dokumenteret noget behov for en sådan udvidelse.

Med hensyn til det sidste punkt i forslaget, om en udvidelse af den obligatoriske vejledning, følger det af de gældende regler, at kvinden, forinden aborten foretages, skal gøres opmærksom på, at hun hos amtskommunen kan få vejledning om de muligheder, der foreligger for støtte til gennemførelsen af svangerskabet og for støtte efter barnets fødsel.

Forslaget fra Kristeligt Folkeparti vil medføre en obligatorisk vejledning, og det vil således for kvinderne være en betingelse for at kunne få foretaget en abort, at de har deltaget i en vejledning på kommunen.

Jeg mener ikke, at der er behov for, at en abortsøgende kvinde skal tvinges til at gen-

[Justitsministeren]

nemføre et møde med en socialrådgiver i kommunen. Det væsentlige må være, at den lovgivning, som vi vedtager, sikrer, at kvinderne bliver gjort opmærksom på mulighederne for at få vejledning. Kvinderne skal kun, såfremt de selv ønsker det, vejledes om de eksisterende støttemuligheder.

Jeg mener, at det at gøre social vejledning obligatorisk forekommer formynderisk, og det vil også skabe en mængde unødvendige og unyttige møder i den kommunale socialforvaltning, nemlig i de mange tilfælde, hvor kvinden er fast besluttet på at få svangerskabet afbrudt. Her vil jeg godt gentage, at der er ca. 20.000 aborter om året, og forslaget vil så medføre, at der skal holdes møde med en socialrådgiver i alle 20.000 sager. Hertil kommer, at vejledningen efter forslaget flyttes fra amtskommunerne til kommunerne. Jeg mener, at en involvering både af amtskommunerne, som fortsat skal være de ansvarlige for samrådene, og kommunerne kan skabe fare for et unødigt udgiftskrævende bureaukrati.

Sammenfattende må jeg gentage, at regeringen ikke kan støtte det forslag, som Kristeligt Folkeparti har fremsat.

Lise Hækkerup (S):

Da Folketinget i 1973 vedtog loven om fri abort, som den stort set ser ud i dag, var det forbundet med et væsentligt fremskridt på kvindeområdet. Det blev med den lovs kvindens egen afgørelse, om hun ville gennemføre et svangerskab.

I Socialdemokratiet stemte vi af gode grunde for loven, naturligvis ikke kun på grund af den større kvindefrigørelse, men også af samfundsmæssige, sociale, familiemæssige og etiske grunde.

Forslagsstillerne til det forslag, som behandles i dag, Kristeligt Folkeparti, vil uden tvivl opponere mod min anvendelse af begrebet etik i denne forbindelse, men i Socialdemokratiet finder vi det i dag som i 1973 dybt uetisk at været tvunget født.

Ifølge Kristeligt Folkeparti er det i dag for nemt at få foretaget en abort efter 12 uger. Loven, som den ser ud i dag, siger, at ikke alene skal der være fare for kvindens liv, men også en alvorlig forringelse af hendes legemlige eller sjælelige helbred skal ligge til grund, hvis lægen skal træffe afgørelse om indgrebet. Vi

mener, at alle lovens indikatorer er væsentlige, og kan derfor ikke følge forslagsstillernes påstand om, at loven er for vidtgående.

I Socialdemokratiet har vi imidlertid så megen tillid til den danske lægestand, at vi føler os helt trygge ved, at det er den enkelte overlæge, der uden om samrådet skønner, at såvel kvindens fysiske som psykiske helbred er truet, hvis indgrebet ikke finder sted, og af den årsag ser vi i dag ikke nogen grund til at foretage ændringer i lovens § 2.

Med hensyn til de øvrige paragraffer, der ønskes ændret, stiller vi os ligeledes afvisende, idet vi er af den opfattelse, at netop som samrådene er sammensat i dag med en socialrådgiver og to læger, hvoraf den ene er specialist i gynækologi, den anden i psykiatri, er patienten godt dækket ind. I øvrigt er vi også lidt skeptiske over for, hvordan man kan dokumentere den særlige indsigt i menneskelige og etiske spørgsmål, som er foreslået i ændringen til § 4. Hvad er det egentlig for en uddannelse, som giver en sådan indsigt?

Fremsættes anmodning om svangerskabsafbrydelse over for en læge, kan denne jo også gøre kvinden opmærksom på, at hun kan få vejledning om den foreliggende mulighed for støtte til gennemførelse af svangerskabet. Det står udtrykkeligt i loven, ligesom det udtrykkeligt står i loven, at kvinden af en læge skal vejledes i indgrebets beskaffenhed og direkte følger samt oplyses om den risiko, der er forbundet med det. Det er altså ikke samtaler patient og læge imellem, der mangler i forbindelse med svangerskabsafbrydelse efter 12. uge, og mon man ikke også kommer ind på spørgsmålet om bortadoption i den forbindelse?

I Socialdemokratiet er vi med andre ord ret trygge ved loven, som den ser ud i dag, og vi finder altså ikke nogen umiddelbar grund til at ændre den.

Helge Adam Møller (KF):

Hensigten med Kristeligt Folkepartis lovfor-slag er at undgå nogle af de mere end 20.000 provokerede aborter, der hvert år finder sted i Danmark. Jeg tror, alle her i Folketinget kan tilslutte sig den hensigt.

Jeg vil indledningsvis sige, at vi ikke finder nogen af de tre anførte forslag hensigtsmæssige eller egnede, og derfor kan vi ikke tilslutte os lovforslaget. Vi mener, at den vigtigste og

[Helge Adam Møller]

væsentligste måde at reducere antallet af provokerede aborter på er oplysning, oplysning og atter oplysning.

Lad mig knytte nogle kommentarer til de tre forslag. Det første er forslaget om, at lægen ikke skal kunne beslutte, at der skal foretages abort, også selv om det er efter udløbet af den tolvte svangerskabsuge, uden at det sker efter en samrådstilladelse. Justitsministeren gjorde opmærksom på, at her taler vi om, i hvert fald sidste år, 15 tilfælde ud af mere end 20.000. Jeg mener ikke, at et eneste af disse 15 tilfælde ville være blevet ændret, hvis man havde hørt samrådet. Det fremgår klart af gældende lov, at det er, hvis lægen finder det nødvendigt for kvindens liv eller helbred. Der ville altså ikke være foretaget en eneste provokeret abort mindre, selv om man fulgte forslaget.

Det andet er sammensætningen af samråd og ankenævn, som man foreslår udvidet med to ekstra personer, en slags lægmænd i forhold til eksperterne. Disse skal udpeges, som den sidste ordfører også var inde på, af amtsrådene ud fra, at de skal være særlig egnede til at varetage etiske og menneskelige spørgsmål. Jeg er ikke i tvivl om, at det er der mange der vil være, men jeg er stærkt betænkelig ved at skulle finde ud af, hvem det er, der skal afgøre det.

Jeg er også stærkt betænkelig ved, at man kan forestille sig, at det bliver vidt forskellige mennesker, som det enkelte amtsråd udpeger. Derved vil man kunne få en situation, hvor der bliver ganske stor forskel på, hvad den enkelte, der sidder i et samråd i en kommune i København, i Sydsjælland eller i Vestjylland, mener om disse spørgsmål, fordi de er udpeget mere eller mindre tilfældigt, ud fra hvad man lagde i disse ord. Derved ville vi få en forskellig abortpraksis, og det er for os helt i strid med ånden i den gældende lovgivning.

Endelig den tredje og sidste ting med den obligatoriske oplysning. Dér finder vi, at det er at gå for langt i formyndereskabet. Vi synes, det er godt, man bliver oplyst om muligheden, men at tvinge folk, der er helt afklarede, til at skulle modtage en tvungen oplysning, det finder vi ikke rigtigt og rimeligt.

Birthe Rønn Hornbech (V):

Dette lovforslag er udsprunget af den debat om fri abort, som vi havde for nogle år siden, og som aldrig bliver rigtig afsluttet, idet det af

forslagsstillernes bemærkninger fremgår, at man er imod fri abort.

Jeg vil med det samme sige, at vi også er nogle stykker i Venstre, der er imod fri abort, men vi har den samme vurdering som forslagsstillerne, at det nytter nok ikke at få den diskussion ind i Folketinget igen. Det løb er vist kørt for mange år frem i tiden. Derfor vil jeg ligesom ministeren sætte spørgsmålstegn ved, om der er behov for nu at komme med et sådant lovforslag.

Lad mig sige som udgangspunkt, at for Venstre er enhver abort en abort for meget. Og vi er i høj grad tilhængere af, at der er en sådan oplysning i samfundet, at man via holdninger kan nedbringe antallet af provokerede aborter.

Men vi undrer os lidt over, at man sådan opgiver hele debatten om de 20.000 aborter og så blot vil lovgive for et meget lille område af de aborter, der finder sted. Vi synes ikke, der er dokumenteret et behov for det. At ændre en bestemmelse, der kun kommer til at vedrøre 15 tilfælde, er måske lidt meget postyr at gøre ud af det.

Så er der reglen om, at man skulle udvide samrådene med, om jeg så må sige, almindelige mennesker. Det lyder i Venstres ører som en vældig god ting, at nu skal det ikke være ekspertstyre. Men hvis man tænker et lag dybere og ser på, hvad meningen egentlig er, hvad er det så, der er tale om? Ja, man har indført nogle regler, som jeg er imod, men man har indført nogle regler om fri abort. Man har opstillet nogle medicinske og nogle sociale indikationer, hvor de sagkyndige må tage stilling til, om de foreligger. Men ansvaret og afgørelsen er den enkelte kvindes, den enkelte families. Det er dem, der må foretage de etiske, religiøse og menneskelige afvejninger. Her vil Kristeligt Folkeparti have nogle almindelige mennesker ind til at vurdere, hvad der skal være etikken og moralen i det konkrete tilfælde. Det mener jeg egentlig meget nærmer sig ren moralisme, og det er vi stærkt imod, og at der skulle lovgives om det, er vi yderligere imod.

Vi er også betænkelige ved reglen om vejledningspligt. Vi frygter, at det bliver vejledningstvang. I Venstre er vi meget tilhængere af en folkeoplysning om, hvilke muligheder man har for at klare sig, hvis man ønsker at gennemføre en graviditet. Men vi kan godt frygte, at denne form for vejledningspligt netop kan udøve et

[Birthe Rønn Hornbech]

pres, som vi ikke ønsker at den enkelte skal underkastes, så det må vi også afvise.

Vi synes, det er bedre, som sundhedsministeren også har gjort, at tage forskellige initiativer, som kan inspirere kommunerne til gennem folkeoplysning at få antallet af provokerende aborter reduceret.

Jeg ser, at sundhedsministeren er til stede, og vil gerne høre lidt nærmere om de initiativer, sundhedsministeren har taget i den anledning.

Vi må med disse bemærkninger afvise forslaget.

Pernille Frahm (SF):

Vi ser dette forslag som en stramning af reglerne, og det ønsker SF ikke; vi ønsker ikke de obligatoriske samråd. Som det er nu, er det et tilbud, og det er et udmærket tilbud, og netop det, at det er tilbud, gør, at respekten for samrådene måske bliver, som den bør være. Hvis det bliver en tvang, risikerer man, at respekten for disse samråd fuldstændig forsvinder. Vi vil altså gerne fastholde det som et tilbud.

At udvide samrådene med to personer med særlig etisk indsigt i de spørgsmål, aborter berører, kan vi heller ikke støtte. Det er et øget bureaukrati med de tvungne samråd, der vil betyde ca. 20.000 ekstra møder om året. En kvinde, der søger abort, må selv have lov til at afgøre, om hun har brug for etisk vejledning eller anden vejledning. Hun skal ikke påtvinges etiske samtaler med etiske eksperter, hvad det så er for noget.

Hensigten med forslaget, at mindske antallet af provokerede aborter, kunne man måske godt se positivt på, men vi mener, at man i stedet for skulle gøre mere ud af at undgå de uønskede svangerskaber ved en bedre oplysning om prævention. Vi burde måske i stedet afsætte flere midler til det.

Tom Behnke (FP):

Under det foregående punkt på dagsordenen diskuterede vi, hvorvidt det var rimeligt, at mennesker med en bestemt trosretning, og her var der tale om Jehovas Vidner, skulle tvinges til at aftjene værnepligt. Kristeligt Folkeparti var inde på, at man skulle have frihed til at have den holdning og den tro, man ønskede. Der er forskellige trosretninger, f.eks. den katolske og den protestantiske. Så vidt jeg ved, er

det kun i den katolske trosretning, at man direkte er imod aborter. Men det er jo muligt, at Dronningen en af de nærmeste dage modtager en anmodning om, at Kristeligt Folkeparti ændrer navn til Katolsk Folkeparti.

Dette lovforslag er et typisk etisk forslag, og derfor har Fremskridtspartiet efter nøje gennemgang af forslaget besluttet, at vores medlemmer stilles frit ved tredjebehandlingen.

Vi er ikke umiddelbart uenige i de ting, der står i lovforslaget. Men når det sammenholdes med eksisterende lovgivning, kan man jo tydeligt se, hvad der er forskellen, og hvad der er hensigten med forslaget her. I den eksisterende lovgivning er der langt større mulighed for at foretage en individuel vurdering. Med forslaget fra Kristeligt Folkeparti bliver det langt sværere at få foretaget en abort, uanset hvad årsagen er. Efter det foreliggende forslag skal man være i en situation, hvor det drejer sig om at redde menneskeliv, for at få lov til at få en abort efter 12. svangerskabsuge.

Fremskridtspartiet går ind for den størst mulige personlige frihed, og jeg kan derfor ikke være med til en så kraftig begrænsning af den personlige frihed. Med det fremsatte lovforslag vil staten få en langt større indflydelse over det enkelte menneske, og det kan jeg ikke være med til. I dette spørgsmål er det den enkelte kvinde i samråd med kvalificerede rådgivere, der helt frivilligt skal træffe sin afgørelse, og den adgang er bedst sikret i den gældende lovgivning. Jeg kan derfor ikke støtte forslaget fra Kristeligt Folkeparti, men det er muligt, at enkelte medlemmer af Fremskridtspartiet kan.

Til gengæld havde vi gerne set, at man havde indført en brugerbetaling på provokerede aborter for at undgå, at abort bruges som en slags prævention. Vi havde gerne set en ordning, hvorefter kun aborter foretaget af helbredsmæssige grunde var betalt af det offentlige; andre former for abort skal efter vores mening betales af den abortsøgende selv.

Jeg vil gerne stille et enkelt spørgsmål til de bemærkninger, der er knyttet til lovforslaget. I bemærkningerne til nr. 2, 3 og 4 står der i sidste afsnit:

»Da det kræver et større personligt kendskab til de enkelte menneskers forståelse for og indsigt i de følelsesmæssige problemer, der normalt kan opstå efter en abort, foreslås det, at amtsrådet udpeger disse medlemmer til samrådet.«

[Tom Behnke]

Hvorfor skulle amtsrådet være bedre til det?

Sonja Albrink (CD):

Lovforslaget fra Kristeligt Folkeparti har til formål at undgå nogle af de mange, ca. 20.000 årligt, provokerede aborter, som foretages i Danmark.

Vi har loven om fri abort, som CD er meget tilfreds med. Vi er også tilfredse med de samråd, som skal hjælpe de mennesker.

Det vigtigste og det væsentlige i denne sag er, at der oplyses om, hvordan de provokerede aborter undgås.

CD kan ikke støtte lovforslaget.

Niels Helveg Petersen (RV):

At nedbringe antallet af aborter er et anliggende, der også efter Det Radikale Venstres opfattelse er væsentligt. Vi mener, at man skal forsøge gennem oplysning, og det er jeg sikker på at også sundhedsministeren og regeringen vil være optaget af.

De midler, Kristeligt Folkeparti anviser til at nedbringe antallet af aborter, må jeg afvise som helt uantagelige.

Jeg mener, det er en meget dårlig idé af de grunde, som ministeren nævnte, at indsnævre det lægelige skøn i de tilfælde, hvor en overlæge på baggrund af mistanke om misdannelser kan beslutte, at der skal foretages abort, eller hvis der er fare for moderens legemlige eller sjælelige helbred.

At indsnævre det lægelige skøn i disse meget få tilfælde – der er nævnt tallet 15 – synes vi er principielt helt forkert. Der er grundlæggende tale om et lægeligt skøn.

Forslaget om tvungent samråd må jeg ligeledes afvise. Jeg tror ikke, det tjener noget fornuftigt formål. Det vil alene give anledning til megen mødevirksomhed og bureaukrati og ikke tjene det overordnede formål, som Kristeligt Folkeparti selv angiver.

Af disse grunde må vi afvise forslaget.

Inger Stilling Pedersen (KRF):

Jeg kan ikke starte med at takke for tilslutningen, men jeg vil dog takke for den seriøse behandling, det alligevel har fået.

Under en sådan debat kommer der fra partierne og folketingsmedlemmerne forskellige synspunkter frem, som ikke har været særlig overraskende for mig, heller ikke ministerens

indlæg – for alt er jo såre godt. Det er det sådan set også på papiret, for man skal kende baggrunden for, at Kristeligt Folkeparti har fremsat forslaget. Jeg vil med det samme sige, at vi ikke har opgivet at få reduceret de 20.000 aborter.

Jeg mener, vi skal sætte ind på mange fronter. Der er en hel del mennesker, der har rettet henvendelse til os om dette problem, både læger og sygeplejersker samt kvinder, der har fået foretaget abort efter 12. svangerskabsuge. Mange af disse kvinder har f.eks. sagt, at det er alt for let at få abort efter 12. uge. De bliver mødt med den indstilling, at de, kvinderne, vil jo have den abort. Og så er det egentlig unødvendigt at komme ind på, om der er andre muligheder.

Når det er nævnt, at der skal nogle med fra amtsrådet, er indstillingen blot den, at det skal være nogle almindelige mennesker, som amtsrådet kan udpege, og som kan komme med deres synspunkter. Der står ikke noget om, at de skal nedlægge veto. For der sidder en læge, der sidder en psykiater, og kan den ene ikke finde en undskyldning, så kan den anden måske.

Det er netop et af problemerne, at man altid kan sige, at af hensyn til kvindens sjælelige tilstand kan man næsten altid bevilge den, også af hensyn til det barn, der ventes, om det eventuelt skulle have en skavank. Alene tvivlen kan være nok til, at man gør det.

Det er en af grundene til, at Kristeligt Folkeparti har sagt, at man burde sikre de kvinder, at de får den rådgivning og ikke blot mødes med den holdning, at de vil jo have den abort.

Socialdemokratiet sagde noget om etik – at vi skulle blive fri for at blive født. Vi har for nylig haft nogle spændende høringer om gener og meget, meget andet. Gennem al den tid, man har diskuteret abort, og om mennesker skal have ret til at blive født eller ej, har man mødt den indstilling, som Socialdemokratiet giver udtryk for, at det er bedst for et barn ikke at blive født, hvis det ikke er ønsket.

Det er også bedst for dig måske på andre områder at blive fri for denne verdens besværligheder. Det er faktisk for besværligt for dig at blive født, så derfor vælger vi, at du ikke skal fødes.

Man vælger fra på grund af de udsigter, som det barn måske har. Der må jeg sige, at selv et ønskebarn ved jo ikke, om det er ønsket den dag, det kommer til verden, og siden hen.

[Inger Stilling Pedersen]

Derfor er spørgsmålet om kvindens frihed og ret umådelig svært. Kvinden har aldrig været så ufri, som hun er i dag, fordi manden eller samleveren eller kæresten har en nem måde at slippe uden om det på ved at påtvinge det uden at tænke på konsekvenserne bagefter.

Jeg tror også, at hovedparten af Danmarks befolkning ønsker, at vi skal reducere antallet af aborter, fordi det hver eneste gang er et menneskeliv, som vi vælger fra.

Jeg kunne ønske, at nogle af dem, der har været så sikre i deres begrundelser i dag, havde talt med læger eller sygeplejersker, som har stået over for at skulle foretage disse sene aborter. I visse tilfælde har fosteret været sådan, at man måtte lægge det ud i skyllerummet og lade det dø dér.

Jeg vil gerne rejse et andet spørgsmål. Hvis nu en abort sker så sent, at man kan holde barnet i live – det er læger, der har rejst det spørgsmål – vi har to, der føder, den ene ønsker et barn, den anden gør ikke. Det barn, der er uønsket, fødes og kan få lov at dø. Det andet gør man alt for at holde i live i kuvøse med alt, hvad der overhovedet kan gøres. Hvor går grænsen? Er det ikke et af de spørgsmål, som vi også må tage op til debat?

Selv om vi ikke er enige, håber jeg alligevel, at vi kan få rejst nogle spørgsmål omkring disse problemer.

Så vil jeg gerne sige til Fremskridtspartiet, at det har intet at gøre med, om man er katolsk eller ej katolsk. Det er en overbevisning, som mennesker har, uanset hvor på Jorden de bor. En kirke kan have det som overordnet synspunkt, men der er mange katolikker, der har andre synspunkter. Kristeligt Folkeparti er ikke tilknyttet noget bestemt, men vi har det synspunkt, at et menneske er et menneske fra undfangelsen, og at der er en mening med det menneske. Derfor må vi gøre alt, hvad vi kan, for at sikre, at det menneske bliver født; og det gælder også med hensyn til vore sociale love og hjælpeforanstaltninger og meget andet, som vi ikke kan bruge en hel debat på.

For os er det en alvorlig sag. Man kan sige, at dette er en lille sag. Det drejer sig om få. Javel, men lad os gå ind i debatten, og lad os gå ind med det overordnede formål at se, hvad vi kan gøre for at sikre, at nogle af de menneskespirer, der er så langt på vej, får lov til at blive født, hvis det overhovedet er muligt.

Jeg tror, at vi kan komme langt videre, end vi er i dag, ved ikke at skyde hinanden alt for meget i skoene. Derfor vil jeg heller ikke i dag komme med angreb på dem, der har andre opfattelser. Det har man jo lov til at have. Men vi har også lov til at stå med vor opfattelse af, hvad et menneske er.

Jeg vil alligevel sige tak for debatten og håber, at vi kan få gjort noget ved problemet med de mange aborter, der aldrig burde have været aborter.

(Kort bemærkning).

Birthe Rønn Hornbech (V):

Vi er en hel del i Venstres folketingsgruppe, måske en gang imellem os alle sammen, der i meget høj grad er enige med Kristeligt Folkeparti i en lang række etiske spørgsmål. Vi er grundlæggende enige om, at den politiske dagsorden herinde ikke bare skal dreje sig om rationelle argumenter om kroner og øre. Der er mange væsentlige ting, der ligger ud over det, der umiddelbart kan erkendes, som vi også i de kommende år bliver nødt til at tage stilling til, og som er af langt mere indgribende betydning end betalingsbalanceunderskud eller -overskud. Vi er f.eks. også meget tilfredse med, at der er nedsat et Etisk Råd, som skal sørge for i konkrete sager at sige noget om de etiske aspekter.

Men dér, hvor vejene må skilles, og hvor jeg er dybt uenig med fru Inger Stilling Pedersen, er, når man altså vil sætte enkelte mennesker til ud fra deres egen etik og moral at fortælle andre, hvad der er det etisk rigtige. Det er moralisme, og det må vi vende os meget stærkt imod.

Når fru Inger Stilling Pedersen lidt spydigt om den socialdemokratiske ordfører siger, at man siger, at »det var bedst, at du ikke blev født«, er det lidt af det samme, fru Inger Stilling Pedersen gør sig skyldig i, når hun vil have disse mennesker ind i et samråd, som altså skal udtale sig om, hvad de mener der er rigtigt for andre mennesker. Det er den helt dybtliggende forskel mellem Venstre og Kristeligt Folkeparti i denne sag.

(Kort bemærkning).

Lise Hækkerup (S):

Jeg tror, det kræver en længere filosofisk de-

[Lise Hækkerup]

bat her at diskutere, hvad etik egentlig er, hvornår man egentlig vurderer, om et foster er et menneske eller ej. Kristeligt Folkeparti har sin klare opfattelse, vi har vores klare opfattelse i Socialdemokratiet.

Jeg sagde, at det for os i Socialdemokratiet er uetisk at være tvunget født. Det var nok det, som har provokeret fru Inger Stilling Pedersen lidt.

Vi mener, at det er uetisk, når et samfund ikke har mulighed for at modtage uønskede børn. Samfundet i dag har mangel på institutionspladser, der er mangel på vuggestuer. Børnefamiliernes vilkår er ganske ringe. Når familierne selv ikke ønsker deres børn, hvordan i alverden skal man så forlange, at samfundet kan? Det er de overvejelser, vi har gjort os ved at erklære, at det er uetisk at være tvunget født.

Det, der gælder for os i Socialdemokratiet, ligesom mange andre har foreslået her, er at undgå uønskede svangerskaber. Jeg håber, at denne debat kan føre til et fald i de alt for mange uønskede svangerskaber, som finder sted.

(Kort bemærkning).

Pernille Frahm (SF):

Fru Inger Stilling Pedersen sagde, at kvinden har aldrig været så ufri, som hun er i dag, og den frihed, som Kristeligt Folkeparti så tilbyder, er kvindens mulighed for at holde på en mand via et barn, som hverken hun eller han ønsker. Og i stedet for abort, som hun ønsker, kan hun i en meget vanskelig situation blive påtvunget en løftet pegefinger og højst sandsynligt af fem mænd. Det er et noget specielt syn på friheden.

(Kort bemærkning).

Tom Behnke (FP):

Fru Inger Stilling Pedersen var oppe og sige, at folk skal have lov til at have deres overbevisning og have lov til at have deres tro. Men hvordan harmonerer det med det lovforslag, der er lagt frem? Hvis forslaget blev gennemført, ville det jo afskære alle fra at få en abort efter 12. uge. Hvordan harmonerer det med retten til at have en overbevisning om, at abort efter 12. uge er helt o.k.?

For mit eget vedkommende – og min kones, selvfølgelig – ville vi være afskåret fra at kunne

gennemføre vores tro og vores overbevisning, hvis fru Inger Stilling Pedersens forslag blev gennemført. Men som tilstanden er i dag, kan fru Inger Stilling Pedersen selv vælge, at hun ikke ønsker en abort, og de, der ønsker det, kan vælge at få det. Det er jo frihed for alle, hvorimod det forslag, der bliver lagt frem i dag, harmonerer dårligt med frihed for alle.

(Kort bemærkning).

Helge Adam Møller (KF):

Jeg vil gerne sige tak til fru Inger Stilling Pedersen for den tale, hun holdt, fordi jeg synes, det er så utrolig sjældent, at vi her i Folketinget også taler med hjertet, og hvad vi 100 pct. står for. Jeg tror, at alle, der lyttede til fru Inger Stilling Pedersen, ikke var i tvivl om, at her kom noget, som var en 100 pct. helstøbt mening, som man kan være enig eller uenig i, men det mente man, det stod man for. Fru Birthe Rønn Hornbech var også inde på det, og det var godt.

Det afspejler vel også situationen her i Folketinget for 20 år siden, hvor den nugældende lov blev vedtaget, at dengang var de fleste partier også splittet på kryds og tværs. Men i dag er der et stort flertal – ingen tvivl om det – både i Folketinget og i befolkningen for, at gældende lov fortsat skal eksistere. Det, vi har diskuteret i dag, er de forslag, som fru Inger Stilling Pedersen har fremlagt, og dem afviste jeg.

En enkelt sidste bemærkning: Fru Inger Stilling Pedersen sagde, at disse to af amtsrådet udpegede personer, som vi har debatteret meget, ligesom lægmænd, der skulle sættes ind, skulle være ganske almindelige mennesker, og de skulle ikke have vetoret. Men det er det, der er problemet i hvert fald for mig og mit parti, for der står i gældende lov, at det samråd, der sidder i øjeblikket, skal være enigt om tilladelsen. Det vil sige, at hvis det nu bliver fem mennesker, så skal de selvfølgelig også være enige. Hvis man eksempelvis skulle få valgt et menneske, som af overbevisning var imod fri abort, kunne hun eller han altså forhindre det, man ellers har ret til ifølge loven. Det mener jeg er en fuldstændig uholdbar situation, og det finder jeg er en klar svaghed i lovforslaget.

(Kort bemærkning).

Inger Stilling Pedersen (KRF):

[Inger Stilling Pedersen]

Til det sidste vil jeg sige, at det kunne jo også være, at de to, der blev valgt, var enige og var tilhængere af det.

Jeg må generelt sige, at selvfølgelig kan det debatteres, om det er frihed eller ikkefrihed. Når jeg taler om, at det ikke er frihed, så mener jeg, at man bliver påtvunget en afgørelse. Det kan man få et indtryk af ved at tale med kvinder, der har fået foretaget abort; de har følt sig mere eller mindre tvunget til det. Det er jo ikke noget, der er behageligt. De, der har fået foretaget en abort, ønsker ikke at opleve det igen.

Jeg er enig med Socialdemokratiets ordfører i, at prævention er nødvendig, hvis man vil undgå at få børn. Men bliver man gravid, må man altså acceptere det barn, det er min klare overbevisning. Når en befrugtning har fundet sted og cellerne begynder at dele sig og man ikke griber ind, ja, så bliver det til et menneske, medmindre der sker en spontan abort, så naturen selv udstøder det.

Men det er klart, at det er nødvendigt, at vi gør alt, hvad vi kan, for at de børn, der bliver født, får et godt liv. Det er jeg enig med de andre ordførere i. Det er ikke et spørgsmål om at skaffe institutioner nok, men om at skaffe så gode levevilkår som muligt for disse børn, også således at de kan være i deres hjem, og det kan vi også have forskellige opfattelser af.

Jeg håber i hvert fald, at debatten har medvirket til, at vi måske kommer til at se lidt anderledes, lidt mere alvorligt på de ting, der foregår. Og jeg tror, der foregår mange ting rundt om på sygehusene, som vi ikke aner noget om og ikke får kendskab til.

Når fru Birthe Rønn Hornbech snakker om, at vi er uenige med Venstre, og at Venstre er uenig med os om dette, så er jeg nu ikke sikker på det. Jeg kender adskillige Venstrefolk, som jeg i hvert fald ikke er uenig med, og de er ikke uenige med mig i det. Vi ønsker jo ikke, at man skal tvinges ind i noget, men at man skal have den mulighed. I dag bliver kvinderne forholdt den, de får ikke den rådgivning om de muligheder, der er, fordi man tror, at den pågældende kvinde i forvejen er indstillet på abort, og at det er overflødigt at sige til hende: Der er ellers nogle hjælpeforanstaltninger, du også kan få gavn af. Det er deri, problemet ligger. Og det er ikke mig, der udtaler det, det er kvinder, der har stået i situationen, der siger det, og det må da have en vis vægt.

Så jeg tror såmænd ikke, vi er så uenige, når det kommer til stykket, for jeg ønsker heller ikke nogen tvang, og heller ikke at kvinden skal tvinges ind i noget, men jeg synes i hvert fald, man skal have muligheden for at få den rådgivning, man har krav på.

(Kort bemærkning).

Tom Behnke (FP):

Jeg er da sikker på, at vi alle tager dette spørgsmål meget alvorligt.

Fru Inger Stilling Pedersen var inde på, at der ville være mere frihed, hvis man ikke skulle ud i den situation, at man kunne stå og vælge, men at man *skulle* videreføre svangerskabet. Det ville give frihed. Så vil jeg godt høre, om Kristeligt Folkeparti er indstillet på at føre den linje helt igennem i samfundet, så vi skal have fuldstændig afklarede grænser for alt i samfundet. Det må jo så give den optimale frihed. Jeg vil godt høre, om det er den vej, vi skal drage analogien.

Og så har fru Inger Stilling Pedersen ikke svaret på, hvorvidt det er amtsrådet, der er de bedste til at udpege. Jeg har selv i en periode siddet i et menighedsråd i Avedøre. Jeg har siddet en periode i byrådet i Hvidovre Kommune. Jeg har siddet en periode i amtsrådet i Københavns Amt, og nu sidder jeg i Folketinget, og jeg mener egentlig ikke, at jeg i de timer, jeg tilbragte i amtsrådet, var bedre til at træffe sådan en beslutning, end jeg har været i de andre instanser, hvor jeg har været repræsentant og i nogle af dem stadig er det.

Sundhedsministeren (Ester Larsen):

Provokeret abort er i kraft af væsen og karakter generelt dybt beklageligt. Det er derfor ikke muligt at angive et bestemt aborttal som værende passende. Vi kan alene fastslå, at vores aborttal her i landet er beklageligt højt. Vi kan dog notere os, at de seneste tal viser en svagt faldende tendens dels i absolutte tal og dels set i forhold til det større antal kvinder i den fødedygtige alder.

Hovedbestræbelsen må, som også flere ordførere har været inde på, være at samle sig om forebyggelse af den uønskede graviditet. At påvirke menneskers helt personlige og intime liv er ingen nem opgave for et samfund at påtage sig. Midlet er oplysning og rådgivning. Men form og indhold er her utrolig afgørende for,

[Sundhedsministeren]

om informationen har nogen mulighed for at påvirke adfærden.

Da jeg finder denne oplysningsopgave meget, meget væsentlig, har jeg indsamlet ideer og erfaringer fra rundt om i landet for dels at få belyst, hvordan man udfører den oplysningsopgave, man er lovligt forpligtet til, og for dels også at få belyst, hvordan man supplerer denne lovbundne opgave. De oplysninger, jeg har fået indsamlet, er indarbejdet i et notat om nedbringelse af aborttallet, et notat, som jeg har sendt til samtlige borgmestre og amtsborgmestre her i landet til orientering og inspiration.

Her skildres altså en række initiativer, der er igangsat rundt omkring i landet, og der peges på ideer til, hvordan man kan rette en oplysningsindsats mod andre aldersgrupper end de helt unge.

Jeg kan sige, at det forslag til sundhedslov, som skal behandles her i Tinget om lidt, oprioriterer kommunernes opgave på forebyggelsesområdet. Jeg kan også nævne, at som et nyt initiativ starter Foreningen for Familieplanlægning en professionel telefonrådgivning den 1. januar 1992, en telefonrådgivning, hvor man anonymt kan ringe og få svar på spørgsmål om prævention, abort, kønssygdomme m.v. Rådgivningen er særlig tænkt rettet mod unge, men også andre kan benytte sig af den. Jeg tror, det er vigtigt, at vi bruger tidens muligheder, og meget tyder på, at telefonrådgivning hører til de rådgivningsformer, der er hensigtsmæssige.

Jeg kan også oplyse, at forebyggelse af abort er et prioriteret område i Sundhedsministeriets forsøgs- og sundhedspulje – en pulje, som det er lykkedes at styrke i indeværende finansår – og de ekstra midler skal støtte projekter vedrørende forebyggelse, herunder forebyggelse af abort.

Opgaven er meget væsentlig. Jeg ønsker, at opmærksomheden omkring opgaven stadig skærpes. Jo flere gode kræfter, herunder forældrenes, der arbejder sammen, jo større muligheder har vi for at nedbringe aborttallet.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Lovforslagets overgang til anden behandling

vedtoges uden afstemning.

Anden næstformand (Ivar Hansen):

Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til Retsudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Op- hold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

5) Første behandling af lovforslag nr. L 39:

Forslag til lov om ændring af ophavsretsloven og fotografiloven. (Vederlagsordning for uindspillede bånd).

Af Ole Vig Jensen (RV) m.fl.
(Fremsat 8/10 91).

Lovforslaget sattes til forhandling.

*Forhandling***Kulturministeren (Grethe Rostbøll):**

Når vi ser os omkring i Europa, kan vi godt være glade for den baggrund for et bredt kulturliv, vi har i Danmark, men det betyder selvfølgelig ikke, at der ikke stadig er områder, det kan være nødvendigt at tage op og gøre bedre. Det gælder måske især, når vi taler om skabende og udøvende kunstnere, der er med til at forny vores kulturliv og inspirere befolkningen.

Vi kan se, at med den helt nye teknik er der åbnet for ukontrollerede muligheder for at kopiere beskyttede værker uden betaling til ophavsmændene. Den båndkopiering, enhver kan foretage i dag, er af så høj kvalitet, at den stort set ikke afviger fra det originale produkt. Der er stort set ikke nogen forskel på lyd- eller billedkvaliteten. Den kopiering påfører jo kunstnerne et indtægtstab, og vi må huske, at kunstnerne ikke uden videre kan sikre deres interesser ved at kræve ekstra honorarer af udgiverne. Det ville føre til stigende priser og måske tilskynde til yderligere privat kopiering.

Hidtil har problemet været størst på musikområdet for komponister og musikere og sangere, men den nyeste teknologiske udvikling viser, at også privat kopiering af film og video er blevet et problem.

Folketinget har tidligere behandlet et tilsvarende forslag, der blev fremsat af S og SF sid-